

гато одари. Така се девојка зове сунчева сестра и ово име није само појетска слика, није само комплимент, но је проста успомена из митског доба, као што се види из прастаре песме, која је доцније на новије прилике пренесена: „Сунчева сестра и паша тиранин,“ у којој је „сунчева сестра“ овако описана:

Извирала студена водица,	Жуте су јој ноге до кољена,
На водицу сребрна столица,	А злаћане руке до рамена,
На столицу лијена девојка,	Коса јој је кита ибришима.

Ово је описивање тако чудновато, да ће свако познати е је то успомена на какву негдашњу божанску слику! Какву је моћ имала така „сестра сунчева“ то казује поменута песма. Девојка, којој су „злаћане руке до рамена“ а „коса јој кита ибришима,“ то је чудо, које се прочу по свету. То је зачуо и паша тиранин, па он оправи своје две верне слуге, да се својим рођеним очима увере, је ли то баш истина. Кад они пашин донесоше гласа, е је све истина како људи казиваху, онда он сакупи шест стотину свата и сви се упуте „студеној водици“ по девојку. Када их девојка угледа зачуди се она јако њеној продрзљивости:

Фала богу чуда великога!	Да он узме сунчеву сестрицу,
Да ли је се паша помамо?	Мјесечеву првобратучеду,
Кога хоће да узме за љубу;	Даничину богом посестриму?

Онда се млада од земље подигне, тури руке у џепове, извади три златне јабукe и баца их небу у висине. Сви сватови се стану натицати, ко ће пре уграбити јабукe. Али гле! Чуда изненада! У место јабукe пукоше три муње од неба, једна погоди два девера, друга пашу, несуђеног ђувегију, а трећа свих шест стотина свата, те тако сви ту погибоше. То није ништа друго до праведна казна, што се човек усудио с божаством у коштац ватати. Овде нам уједно и то пада у очи, што су сунце и месец присни сродници т. ј. браћа а даница им сестра. Ужу породицу божију чине дакле сунце, месец и даница. Шта више као да у ову ужу породицу божију и све звезде спадају, јер често ова небесна светила по небу иду, играју се и шалу збијају.

Но не жени само бог, као брижљив домаћин, једног сина свог, сунце, но и даница, као верна сестра, жени, другог сина божијег, свога брата месеца, као што то стара песма приповеда:

Радује се звијезда даница,	Кума куми бога јединога,
Жени брата сјајнога месеца	А прикумка светог Јована,
Испросила муњу од облака;	Старог свата светог Николу
Она купи кићене сватове	А ђевера апостола Петра,

Права свата светог Пантелију,
Јенђибулу Огњену Марију,
Кочијаша светог Илију.
Кад их стала даривати даром,
Куму даје небеске висине,
А прикумку те земне цичине,

Старом свату воде и бродове,
А ђеверу те љетне врућине,
Правом свату три сјајне свијеће,
Јенђибули онај огањ живи,
Кочијашу стреле и громове.

И овде наилазимо на хришћанске светитеље, који имају придеве своји незнабожачких предака, само што су ови друкчије распоређени. Песма је без сваке сумње постала у незнабожачком добу, и из садашњег облика јој види се, да се у њој покушало, да се незнабожачко посматрање природе са хришћанском науком што већма изравни. Само се по себи разуме, да се и месец достојно поштује. С тога, кад га поздрављају, избацују пушке, и туре заставе и бацају капе у вис. Светлост му даје изворима чудотворну снагу, а младе моме, које то добру знају, згодном приликом уму се тиме користити.

(Наставиће се.)

ДВЕ ТРИ РЕЧИ НАШИМ СРПКИЊАМА.

Јавно предавање

Драге Дејановића.

Драге моје сестре! Знам да сте биле који пут на беседи ил' на селу. Па шта се тамо прича? Зар несте чуле кога брата како нам набраја наше мане са којих пронадамо? — Па јесмо ли срцу примиле те братинске речи? Или се то ваљда нас не тиче?

А зар може која сестра помислити, да у нас нема мана, па да нас се те речи не тичу?

Погледајмо једну данашњу Српкињу! У ње је све у рукама, да кућу подигне или да је обори. „Зар не врше жене поједине послове, и не стоји ли много до њих да подигну ил' упропасте један народ?“ пита славни Фенелон, тај мудри васпиталац женскиња.

Допустићете ми, браћо, да ми жене, ма да смо слабије, опет вам у многome можемо помоћи, па да нам се кућа подигне или упропасти.

Тако беше и у старо доба, у доба негдашње наше славе. Не само у домаћим, него и у јавним договорима беше примљена женска реч. Кад кнез Лазар грађаше Раваницу:

„Све војводе на савет дозвола,
 Ставља редом једног до другога:
 У зачеље славни цар Лазаре,
 А до себе од коњица Ивка,
 — — — — —
 До Милана госпођу Милицу,
 До Милице Милош Обилића,
 — — — — —
 Вино служи слуга Божидаре.
 Ал' пошета царица Милица,
 — — — — —
 Па беседи славноме Лазару:
 — — — — —

„Бит' неможе, говорити хођу:
 „Што бијашу Неманићи стари,
 „Цароваше на и преминуше,
 „Не трпаше на гомиле благо,
 „Но градише с њима задужбине,
 — — — — —
 „Ти остаде у столу њиноме,
 „И потрпа на гомиле благо,
 „А не згради ниђе задужбине;
 „Ето нама неће пристат' благо,
 „Ни за здравље ни за нашу душу,
 „А ни нама, ни коме нашему.“

Ето народ исприча у својој песми, ко је највише принео, те се Раваница саградила. То је било у оно златно доба, кад нас је сунце слободе гријало. Погледајмо шта је после било! Зар се не сећате, сестре, да је и пред косовску пропаст нешто женске пакости било, те нам се, може бити, само због тога помрчи слава на Косову?

Тако је то и данас: срећа народа зависи од обе стране.

Већ је крајње време да се изображавамо; па зар има Српкиње, која не жели, да помаже све оно уклањати, што нам на нашу пропаст смера?

Толико се прича о Црногоркама, како с јатаганом у руци свете свога брата или војна, жртвују се, па умиру без уздаха и суза; али зато је тамо и сачувана светиња Српства, вера и слобода му; а ми овде, где нас не стаје без боја, где нас западна цивилизација без јатагана коље и тамани, ми сами укорјењујемо у себе обичаје рђаве, који нас тако страшно сатиру, а никако нећемо да се једанпут освестимо, те да почнемо сами против себе војевати, јер баш ми смо жене највећи узрок нашем злу.

Драга сестро! Ти си узданица народа свога, у твом крилу гајиш соколове, те им прва развијаш крила да полете. Нека ти је дакле прва брига, да ти тић полети, пун најсветије љубави к роду свом.

Како је дивно видети српску мајку, која својом раном чедо одрађује, бди над њим дан и ноћ, која га српском песмом успављује:

„Сан ме мори, сан ме ломи,
 Снавала бих ја,
 Али мене санак неће

Него Јова мог!
 Чувај санко Јова мога
 Чувао вас Бог!“

Али тога сад нема, и ако га има где, има у селу. Ту ћеш чути по гдекоју стару баку, која песмом, по старом обичају, унуче успављује. А како иначе мајке своју децу успављују? Сакате га са свију страна, кад хоће да им дете спава. Да им не смета, оне или га наране чим тако, да мора заспати, ил' га пуне да дречи, док сирото невинашце не прекамукне, и неизмogne па нај-после силом не заспи. Тако се ради и код многих сиромашних, а код нешто имућнијих ту је сасвим други начин — још гори и црњи!

Чим се дете роди, неће мати да га задоји, него га преда дојиљи, која одсад сву бригу о њему води, а мајка се изговара, да не може дојити, јер болује од груди, а то чини управо за то: „да се не збаба пре времена!“

И то би нам се још могло опростити, да узмемо бар коју честиту Српкињу у своју кућу, али узимамо обично какву неморалну туђинку, те нам трује и сакати дете и душевно и телесно. Па шта нам је цељ што туђинку узимамо?

„За Бога да дете научи језик!“

Па зар прво да проговори туђим језиком?

„Да богме! Нека прво мађарски научи, а српски ће већ после лако научити!“

(Наставиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ.

Gorski vijenac. Historički dogagjaj pri svršetku XVII. vijeka. Sačinio Petar Petrović Njeguš vladika crnogorski. Prenio s ćirilice na latinicu s tumačenjem S. Ljubiša. Izdala o svom trošku Matica Dalmatinska. U Zadru, tiskom Narodnoga Lista. 1868, VII. и 141. стр.

Како је на пољу политичке радње развитак народне и политичке свијести дотле дошао, да је најпоузданији услов свјетлијој нашој будућности између осталогa понајприје зближавање и уједињавање свију наших племена без обзира на којекакве спољашње ситнице — књижевност је такође добила међу прве своје дужности, да својим средствима, која за сад могу имати највећу снагу, потпомаже овај задатак. Да књижевност нема на сметњи оноликих силних препона, да јој није највећа сметња иста њена слабост и немоћ, она би овом задатку много више могла

дрва из корена, обара стење са брда и не да бродовима да у пристаниште уђу. Бокељи су једаред хотимице те вериге задрмали и тиме су одвратили непријатељску флоту, те није могла на обали њеној стати и тако су спасли домовину.

(Наставиће се.)

ДВЕ ТРИ РЕЧИ НАШИМ СРПКИЊАМА.

Јавно предавање

Драге Дејановића.

(Наставак.)

Ето, то су обични одговори наши, кад нас који свестан брат запита.

Јадно детенце! Како си несретно кад ти мајка ни српски протепати не да, него ти набавља туђинку, да те туђим млеком доји, туђе ти песме пева, о туђим обичајима прича, туђим језиком говори! Па за што је то тако? За то што је то у моди!

Жалосно је то осећање матере наше, кад она у место да дете прво напаја млеком и осећањем српским, а она га предаје туђинки на милост и немилост.

Она наука, коју дете са материним млеком посиса, не може се никад искоренити, јер „нема веће школе од крила материног“ вели један научењак.

Кад је дете одрасло за школу, онда се обично отац брине за мушко, а мати за женско дете. То је још срећа, што се мати небрине за децу, јер морамо признати, да оцеви боље умеју синове своје васпитати, него ми наше ћери.

Девојчица дође и до своје десете године, а још ни једне речнице није чула о српству, незна за народност своју, нема осећања ни за што друго, само за лепу одећу. А како ће и знати кад наше имућније мајке и не шиљу своје ћери у српску школу него у туђинску, и ако ју је послала, пре времена је из ње узела, пак је шаље у туђинску, где о српству ни речи неће чути, и где је туђинке попреко погледају само за то, што се Српкињом назива.

У вишој женској школи још горе је, јер је ми Срби на жалост и немамо, него шаљемо наше ћери опет у туђе, где се свим отрују западном цивилизацијом.

Наше Српкиње немају ни толико народна осећања, да увиде ту страшну нужду код нас, да се својски постарају, те да оснују једно васпиталиште за српске ћери, него их непрестано у „институте“ шаљу, где је свака готово изгубљена овчица. А како то? Запитаће ме која сестра.

Погледајмо само шта се тамо учи! У тим „институтима“ сирото девојче несме речи српске рећи, а незна друкчије него српски, па и што зна несме проговорити, јер је туђинке исмевају — дакле мора ћутати, докле год обичне институтске разговоре не научи на памет. Ту су ти немачке и француске граматике, ту ти је немачко декламовање, да мајка чисто расти слушајући како ћерки лети из мали усташца: „Ich bin auch in Arkadien geboren“ а о царици Милицы, о „српској девојци“ и „косовки девојки“ оном дивном бисеру српских народних песама, из којег се највише Србин учи свој народ познавати, нема ни спомена. Од свега тога нема ни трага ни гласа, толико се ту учи, толики се новац троши, као да ће што нашем народу помоћи те туђе науке и туђи језици. Па до чега се дошло, што се толико новаца и времена страћило?

До тога, да кад нам ћерка дома дође ни зна немачки ни француски, него умете по гдекоју реч у свој српски језик, те га сакати, на срамоту своју и народа свога. Па кад би их запитали, за што то чине? — Зато што је то у моди, одговориле би вам!

Кажите ми, миле сестре, какве помоћи имамо ми и наш народ, што учимо наше ћери музици и певању? Толико се времена и новаца на то потроши, толико муке сиротога девојчета стаје, док оно нешто мало свирања научи, а кад дође дома, шта се њиме користи? — Кажите ми коју Српкињу, која је постала тиме вештакиња? Ни једна, него кад дома дође, а она одсвира неколико туђих нанева, однева неколико туђинских песама, док не дође удадба, а кад се уда она и то забаци, те и оно мало надри знања, на које се толико потрошило, изветри сасвим. Па за што сестре моје учите ону науку, којој не знате цељи? Ја знам шта ћете ми на то одговорити: за то што је то у моди!

(Наставиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ.

Gorski vijenac. Historički dogagjaj pri svršetku XVII. vijeka. Sačinio Petar Petrović Njeguš vladika crnogorski. Prenio s ćirilice na latinicu s tumačenjem S. Ljubiša. Izdala o svom trošku Matica Dalmatinska. U Zadru, tiskom Narodnoga Lista. 1868, VII. и 141. стр.

(Свршетак.)

За то нас је веома обрадовала, кад видјесмо ово издање „Матиче далматинске“, о којему говоримо. Њиме се бар и живим дје-

Исто тако је лепа слика из природе нацртана у овој песми:

Процмљено ситан босноче:	„Љуто цмиле тихи орловићи,
„Тиха росо што не падаш на ме?“	„Цмиле љуто јест им за невољу
„Падала сам за два јутра на те,	„Тјешила их тица ластавица:
„Ово сам се била забавила	„Не цмилите тићи орловићи:
„Гледајући чуда великога,	„„Повест' љу вас у земљу Инђију,
„Ће се вила с орлом завадила	„„Ће штир расте коњу до кољена
„Око оне зелене планине:	„„Ћетелина трага до рамена:
„Вели вила: „Планина је моја;“	„„Откле никад не залази сунце.“
„Орле вели: „Није, него моја.“	По томе се тићи утјешаше.
„Вила орлу крила садомила.	

(Наставиће се).

ДВЕ ТРИ РЕЧИ НАШИМ СРПКИЊАМА.

Јавно предавање

Драге Дејановића.

(Наставак.)

А шта ће мо рећи о ручним пословима? Ту је још јадније, то је баш главна цел, за што ми наше ћери у „институте“ шаљемо. Па какви се ту послови уче? Учи се хекловати, мерковати, штиковати, цвеће и којекакве украсе правити и бог вас пита какве послове радити, али све такве, који нису за наш сиромашки народ, који се српском речју ни казати не могу, и то је баш прави доказ да су туђински. Таки послови не дижу нам кућу него је упропашћују. Помислимо како је то кадгод било! Старе Српкиње незнадоше меркати ни цвеће правити, ал' су за то много боље кућанице биле, јер се прело, ткало и шило, па сви њиним рукама одевени бешу, а сад наш јадан сељанин сеје кудељу и лан, те га туђинцима за што год продаје, а ми жене одемо у дућан па купујемо платно од оне исте наше кудеље и лана по скупе новце, па како нећемо кад наша „институткиња“ није ни видела вретена и разбоја, него уме радити оне радње, што нису ни за јело, ни за пиће, ни ношиво, нити су за какву кућевну потребу, него само за украс! Није шала, сестре моје, толики се ту новац троши на оне ствари, које нам не користе. Ми се угледамо на туђинке, а не питамо јесу л' оне тако сиромашне као ми, имају л' се оне против толико „елемената“ борити, против који се ми боримо. Ал' њима и не чине те „институтске“ науке зла, јер оне што тамо науче, уче на свом језику, и ако уче коју вештину, уче је тако, да им може у нужди по-

моћи. Толико ми знамо туђинака, које се „институтом“ користиле, јер из њега постају учитељке, васпитатељке, толико њи постало је вештакињама у певању и у музици, то и јесте за њи, ал' за нас никако. Ми Српкиње сасвим други избор у наукама треба да имамо, да учимо оно, што ће нам користити, нашу кућу подићи, а народ радним учинити.

Кажи те ми сестре моје на што нам је она наука што је учимо, а не користи нам? Шта нам вреди што би умели оно лажно мртво цвеће правити, кад ми имамо цвеће што га је сам бог у српско срце нам усадио — нашу народност? За што трошимо наше златне новце на излишне ствари, које су само за око, кад нам срце и душа за другим нечим вишим тежи — за слободом? — „Институт“ нас је довео до тога, да из свачега по нешто знамо, а кад дођемо дома те ступимо у породичан живот или паднемо у какву нужду и сиротињу, онда тек видамо да баш ништа не знамо. — Па за што учимо, оно што није за нас? пита ће који брат. — Е за то што је то у моди!

Поред свега овог наведеног има једно велико зло, које се увукло не само код имућнијег него и код сиромашног сталеза, те нас грдно понижава. Ми Српкиње још из малена улевамо у главу нашим ћерима, да су лепе, непрестано им о лепоти, о лепоме ношиву и накитима говоримо, те оно сиротанче до тога уверења дође, да, као одрасна, мора и лепа бити, да већ као ружнија не би ни живети могла, па онда удри затрпавај и глади недостатке телесне лепоте. Прави је то варварски обичај! — За што, да смо до тога дошле, да нам је сва брига да се само нашом лепотом мушкима допаднемо, а они нас због тога неће да гледе, или нас са сажаљењем гледе? — Хоће мо л' их за то кривити? Не, никако! Саме смо ми томе узрок, јер сваки брат зна шта нама треба кад му у кућу уђемо. Колико се наше браће унесрећило том нашом лепотом; а зар није и њу с њиме заједно упропастила она лепота, на коју се толико много држало? А колико њи проведу целу своју цветућу младост уздајући се у њу; па шта дочекају?

„Старог дику, своју неприлику!“

Друго зло, које се код нас увукло, то је лепо и скупоцено руво, које је на све стране мах отело, како код вишег и средњег тако исто и још већма код сиромашног сталеза наших Српкиња, тако, да кад наиђеш на један скуп женскиња, не бих знао по оделу, која је од које имућнија, него би мислио, да им је у бабе „Рочилдово благо;“ а кад те лепојка баби одведе, видиш га, гди пред неокреченом кућицом на петама чучи, те пуши крцак

на кратку лулу; кућици стреја опала, рогови јој голи вуре, по врх њих рода направила гњездо! — Ето, то су плодови и тежње за лепотом и за лепим рувом.

Драге сестре, које женску децу имате, не мојте им улевати у главу те ништаве мисли, маните се лепоте, та нас је Српкиње бог већ тиме обдарио, него постарајте се за лепоту душе и срца ваше дечице, јер једна учена жена, маркиза Ламбер вели: „Ништа не прође тако брзо као лепота, а ништа није жалостније од будућности једне жене, која ништа друго није знала до само лепа бити.“ — За то учите децу свакоме послу, привикавајте их још из малена раденом животу, нека још из малена уче оскудицу у свачему познавати. Кажите ми сестре моје, зар једну жену несретна коб деси, те мора саморана без имања, убога сирота, без икаквог заклона, живети? Зар такој није нуждан какав посао, каква поштена заслуга, која ће ју ранити? за што не би ми и женско дете тако васпитали, да временом, ако би кад год саморана, без свога друга, у нужду пала, сама себи помоћи знала? — За што да женско дете чему год не научимо, него ју излажемо тако страшној опасности! Бог је и женскоме полу оне исте даре дао, које је и мушком! Па је ли то праведно, да се ми жене до века по кући рахатно ширимо, а сиромашни муж, да се сам мора старати, чиме ће жену и ситну дечицу заранити и оденути, а она се све једнако брине о лепоти, скупоценом ношиву и лепоте изгледу? Многи сиромаш, дан-ноћ радећи крвави зној лије, не би ли само што више жени донео, да се она може лепо одевати те да је што лепша међу другима. Он се сиромаш мучи и ради, ни ноћ му није мирна, а она се рахатно шири као „љуба богатога Гавана“, смишља нове „лукузе“ и харчи немилице свога друга, па богме и себе; на сваком балу мора бити, бар по три ред у години мора се поновити, јер како би од срамоте све у једној хаљини у цркву и на шеталиште ишла? Гди која навеша читав сијасет божији хаљина, па их сваки час гледи и преврће, то су њени идоли, она их воли и обожава! — Ту ти има код ње чипака најлепших, па за то и најскупљих; трака од сваке врсте, и већих и мањих, све сами маминоци. — А за што она то све чини? За то што је то у моди!

Велики је то назадак за наш народ. Опај, који добро расуди, у каквом је стању данашњи женски пол, хтео ил не хтео, мора признати да смо постидни с њега и пред богом и пред људима.

(Свршиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ.

Нечиста кућа. (Das böse Haus). Драма у пет радња од барона Ј. Ауфенберга. С њемачког превео Александар Поповић. У Вуковару. Накладом Александра Вагнера 1869. На 16-ни 197 стр.

Наше су књижевне потребе огромне, а наш књижевни рад, коме би била дужност да задовољи тим потребама, без реда и у крајњем хаосу. Ту би требало коренитије реформе него у књижевности Србији. Што би требало писати, ријетко се или мало пише; што би требало преводити, ријетко се или мало преводи, па и тада више случајно него с намјером; што би требало издавати, оно се не издаје. Али како баш о то издавање, и вјечито о то несрећно издавање и нерастурање наших књига и записне корисна радња, и како кривица коју уписасмо нашој књижевности великим дијелом долази и отуда — ваљало би, да пазимо на издаваче који што год чине и могли би чинити, и да пратимо њихов рад, не би ли се један пут освијестио који од њих и ударио на паметнији пут; а таквих путова има изобила, само да је кога те би ишао по њима.

Без овога никад не би било вриједно проговорити о горе споменутој књижици. Али кад човјек помисли, како се нашао залудан човјек те превео на српски драму баруна Ауфенберга, пуну мистике аветиња, средњевјековне крви и нитковства и надуваних сцена, која нам ни на што није и која је така, да треба жалити свакога ко се превари те је прочита — и кад помисли, како се за то нашао и издавалац, који је може бити још и откупио рукопис од писца, онда је мучно оћутати. Дакле тако у нас?!... Има ко да издаје аветињску драму Ауфенбергову, у којој се први разговор почиње невјерством жене мужу, а нема ко да погледа на истиниту потребу народну, те да му нађе, или из досадашњег рада искупи, и у јевтиним издањима даље шири оно што је поучно и корисно по свакога?.... Ко ће то радити, ако не ће књижари?.... Ко ће довести у ред продају књига, ко ће се старати да се јевтине књиге издају и да допру на свако мјесто, гдје има човјека да их прочита умије?.... Каквим ли ће се начином наћи људи, којима ће посао бити, да се за сваку класу народа према образованости њеној нађе што јој треба и да јој се цијенама удеси приступно, и да јој се у кућу и на ноге однесе?..... Али ко ће издавати Ауфенбергове драме, ко ће изгледати помадизирани бечки и липиски књижар, ко ће се дуги као крупни књижар, који с „ритом“ нема посла, а опет се на „народ“ љути и блатом га каља, кад му радња не може да пође како

Змај пролеће с мора на Дунаво
И под крилом пронесе дјевојку,
Под јединијем лијену дјевојку,
А под другим рухо дјевојачко;
Ал' је змају жеђа додијала,
Испод крила испусти дјевојку,
Пак је посла за гору на в'ду;
Ал' на води три млада бећара:
Један вели: „лијене дјевојке!“

Други вели: „да је упитамо.“
Трећи вели: „да је обљубимо.“
Ал' говори лијена дјевојка:
„Прођте ме се три млада бећара;
„Ја сам кћерца цара честитога,
„А сестрица наше босанскога
„Вјерна љуба змаја огњенога;“
Пак пролеће преко равна поља
Кано звјезда преко ведра неба

Али има девојака, које све и сва кушају, да се само отргну из руку тога не избежног обожаваоца као н. пр. она девојка, која је рано на Спасов дан у поље отишла, спасила како нешто пред њом росу тресе па онда овако бога замолила:

„Дај ми, боже, да ја видим
„Свако звјере с очицама,
„Разма змаја планискога;“

Али она те речи није ни изрекла али плахи змаје њој долети, сави је под своја крила и с њоме одлети у камените пећине. Ту је држа дуго времена. Кад је дошао Спасов дан девојка поче љуто цвилити. „Шта ти је девојчице што тако горко плачеш?“ запитаће је огњени змаје. А девојка одговори:

„Како што је, плахи змаје? „Ружу беру, вјенце вију
„Данас ми је Спасов данак: „А ја јадна луда, млада,
„Све девојке ружу беру, „Нити берем нити вијем.“

То је змају жао било, с тога је пусти да иде да бере ружу и да вије венце. Али девојчица још никако да престане плакати. Опет је теши плахи змаје и пита је шта јој је? А она му одговара:

„Како што је плахи змаје? „Вјенце носе мајке диче,
„Данас ми је Спасов данак: „А ја јадна мајке желим.“
„Све девојке вјенце носе,

Ту се змају још већма ражали па јој стаде говорити:

„Хол' ми душо, вјеру дати,
„Да ћеш к мене повратит се?
„Пушти ћу те твојој мајци.“

Она му зада веру, да ће се повратити, и он је пусти да пође у мајке своје. А кад девојка мајци својој дође није више за змаја хајала. Чека змаје девојчицу, чека је данас, чека сутра и од дугог чекања „пуче змаје на камену.“

Као што се зна, Св. Ђурђе савлада змаја. У песми, коју Бугари о овом догађају певају, нити је победилац ни побеђени онако

описан као што казује хришћанска приповетка, у коју се првобитни мит преобукао. Овде није змај ђаволска неверија, но то је сила природних појава, које су човеку често душманке, а Св. Ђурђе је победилац њиов, а није борац за веру хришћанску. Он изиђе о Ђурђевоу дне у поље, да прегледа усеве, ту наиђе на троглава змаја, и, кад му овај неће с пута да сиђе, одсече му све три главе. А из једног потока крви, што отуд потече, постаде шеница, из другог млеко, из трећег вино.

Варнице, које змај кад лети баца, могу се кад се оладе у песку и у стењу наћи, оне се зову „змајеве отресине“ и имају чудотворну силу. Ватра једног великог змаја одржава, по приповетци, свет. Јер од ње постаје друга ватра, над овом се наслажу велике воде, а ове носе свет. Ово је прави космос. Данашња теорија може њиме пуно задовољна бити!

(Наставиће се.)

ДВЕ ТРИ РЕЧИ НАШИМ СРПКИЊАМА.

Јавно предавање

Драге Дејановића.

(Свршетак).

Негда су људи трговали са људима као и са другом стоком, а зар ово није трговина, кад мајка своју рођену ћерку кити, намешта и дотерива је само за то, да је што пре протурити — удати може? Само што онда добијаху злата за своје робље, а сад мора мајка још дати злата ако је мисли удомити. — Па кога другог ту да кривимо, него себе саме! Има ту хиљадама примера где млада као капља пође за временита човека, знате за што? Само за то да боље може блистати у своме идолу — моди! — Ала је то гадно, ала је то ниско осећање! Зар смо ми Српкиње за то на свету, да се китимо и намештамо, да арчимо наше родитеље и мужеве, те да нас се због тога ратосиљају? Зар несмо за то да заједнички с нашим друговима радимо, штедим, да подносимо зло и добро?

Жена треба да ради као човек; истина да је жена слабија, ал' опет има у кући и у нашем народу онаких послова, који сасвим нашој снази одговарају! За то не треба да останемо код очију следе, код здравих руку сакате. Не престављајмо нашим ћерима овај свет само са углађене стране, јер како ће се сирото девојче ужаснути, кад у старијим годинама увиди, да ова земља неће баш сама од себе ружама и цвећем процветати, него да осим цвећа, тог дивног ускреса природног, још сасвим нечет другог, много

Не чујете л' звекот од анџара : Доста беше суза и риданја,
 Не чујете л' рик од абердара? Доста беше тешка робовања;
 Будите се: за правду и право: На оружје!.. живети ил' мрети
 Проклет ко би и сад задоцњава'о! Зулумџар нам с нови ланци прети.

Тробојна се бандијера вије,
 У жилама врела крвца врије;
 Устане ли огорчена раја
 Биће чуда, покора, белаја!
 Нека ричу гласни абердари,
 Нек севају срдити анџари!
 А ко с нама сад у ватру неће:
 Поред жене нек вретено креће.

Устаћемо, згинућемо редом
 Без јаука, веселим погледом:
 Ал' нећемо дати наших права:
 На нек падне и последња глава!
 Нек потоком тече крвца врела,
 Нек не буде од нас ни пенела;
 Ал' над гробом васцелога рода:
 Нек се каже: ту лежи слобода!

У Баји.

Мита Поповић.

ЕМАНЦИПАЦИЈА СРПКИЊА.

Јавно предавање

ДРАГЕ ДЕЈАНОВИЋА.

Еманципација женскиња значи ослобођење њино из очинске или мужевљеве потчињености, које их скучава у њиховом умном и раденом напредовању.

Што се тиче тога, код нас су женскиње још готово у ропском стању, које их тако страшно скучава и понижава, да несуду стању ништа саме измислити, ништа саме собом урадити, него где које мисле да су као нека немоћна створења, па ако им ко што замисли и уради, оне само примају готово да уживају, а где које опет мисле, да су нешто још више од људи; оне мисле да су одарене неким чаробним преимућством, па да само дочекују све готово, и опет као и оне прве да уживају, а то су оне жене, које држе сву своју срећу у свјој лепоти.

Али нека ниједна сестра не помисли, да су нас мужевци заробили. Ми несмо робиње наших мужева, то не; ми смо се заробиле и саме својим предрасудама, које добисмо од рђавог васпитања наших родитеља. Формално је то васпитање по нас добро, јер се може боље дембелисати, а и не узимамо на ум, до чега нас то дембелисање обично одводи.

Тако је то било и код страног женског света, док су још у том стању биле у ком смо сад ми. Све су до скоро мислиле

исто тако, као што и ми сад мислимо и чинимо, али се скоро пробудио код многих њиних жена дух напредовања, па већ до те мисли дођоше да женскиње у данашњем скученом стању не могу никако остати.

Њихове умне женскиње осетише, да морају неке промене у животу и делању женскога спола наступити.

Тако у Немачкој неке младе женскиње, а у Енглеској и Америци заједница женскиња покушаваше еманциповати женски свет, па једне грамзе за неограниченом слободом; друге опет велеле, да би им требало још већма поље слободе сузити; треће велеле, да у спољашности има нечег, што се мора поправити, или баш са свим уништити; а неке велеле опет томе са свим противно, т. ј. да овде као и у свима другим случајевима поправљање спољашности утемељиће се од самога себе, чим се унутарност поправи. И ове последње рекли би као да најправиле имају.

Пре него што би опширно наше мњење о томе изrekli, пођимо најпре да прегледамо оно, што те умне жене предложише за поправљање женскиња, проучимо малко њихово уметвовање, испримо из њега што буде пробитачно за нас и потражимо узроке, за што се то тако споро и тешко дају остварити та њина мњења?

Оне које беху за неограничену слободу женскога спола, беху сасма претеране. Поред осталог мушкарања оне беху и тога мњења, да и саму одећу женску мушком замене. Али ту несуду ни саме могле срцу и мњењу своје савршено задовољства наћи, а камо ли да се свет тиме поправи, кад одећа не доноси срећу и мир једној кући. Да је то мњење рђаво било, то нам сведоче и саме те женскиње, које предлоге даваше. Оне су првом приликом натраг ступиле у скучени круг брачног стања, а и по себи се разуме, да су лепе утегнуте мушке одеће одмах позбациле, чим су спазиле на себи мајчино стање, чим су увиделе, да им крупније тело у њима не изгледа више лепо и пријетно. Са мушком одећом позбацише и неограничену своју слободу.

Пођимо даље!

Рекосмо да је било и таквих мњења, по коме женскиње треба још већма скучити, и које би силом хтеле да понове оно ниско бесвесно стање пређашњих столећа што га је само време мало по мало избрисало и уништило.

Ово је још рђавије мњење од првог које женскињу понижава, као да неје човеку равно створење. Ово би горе било него код многих наших мајака, које своје одрасле ћери у дечију одају шаљу, те бујно развијено тело силом утежу у детињу хаљини-

цу. Оне тиме мисле да ће већ развијене ружине листиће моћи опет у пунољак свити, или пробуђено девојачко срце поново детинским снама уљуљкати. Али то неје тако, јер онај зелени листак, што ружини пунољак обвија, мора се најпре развити, па онда тек из њега провирују ружини листићи, а кад је већ ружа развијена, нико је више у пунољак саставити не може, него се сама од себе к земљи сагиба, да би јој семе узрело и к земљи пало, из ког ће поново биљчице потерати и временом гране своје к небу уздигнути. То је непроменљив закон природе, против кога се ми људи узалуд одупиремо, али кад га се ми мудро придржавамо, постаје најбоље средство које усређава.

Жене нашег времена, којима је умно мишљење науком развијено и којима се душевни круг знањем распрострањено, те жене не могу више натраг у онај скучени круг душевни, у круг њихових прабаба, јер је цео свет знатно напред коракнуо, а у њему с њим и многе жене тако су исти корак учиниле.

Али то неје никакво чудо, јер временом се и људи и жене мењају.

Те жене које са светом и људма напред коракнуше неје вредно да оставе за собом своје сестре, које несудимале ни снаге ни прилике с њима заједно напредовати. То би била од бога грехота да се савршени божији створови деле на слободњачки и ронски staleж кад смо пред богом све једнаке, и кад морамо све заједно радити на том пољу ако желимо наш народ подигнути.

Све те туђинске жене, које дају своја мњења, раде су своје женском свету помоћи, па ма да су различитих мњења, опет се за то у главној тачки сасвим потпуно сви заједно слажу, а то је: да женскиња увиди и призна, да је њу бог обдарио оним истим врлинама, којима је обдарио и човека. По томе треба женско да се васпита за умни и телесни рад исто тако као и човек. Оно треба да се приправи за сваки случај живота, да може свакој тешкоћи снажно одупрети се, али при том нека ниједна не заборави на своју свету дужност, да је дужна народу своје младе чланове оставити, који ће исте те врлине од ње наследити. Ово је тих умних страних женскиња главна тачка њиховога мњења и којој се оне све махом потпуно слажу.

С овом тачком еманциповања и ми се потпуно слажемо, јер је најглавнија у овој радњи, остале су све побочне, за то их и остављамо другима, нека уметвује о њима ко како хоће.

Мати, која се свима силама трудила, да својим ћерима удајом осигура живот и место у грађанском животу, која мисли да друго женским и не пристоји, него се човеку придружити, који

ће је хранити и издржавати, а она да у лењости ужива, та мати заслужује да је свет држи за одгајатељку робинја, заслужује да је свет изруга и презре, заслужила је да дочека срамоту под своју старост.

Така је мати једнака ономе оцу, који своје синове неје приправно за живот, т. ј. неје их научно умно ил' телесно радити, него их је оставио да их и у будућности здраве и читаве он храни и издржава.

Ми жене држимо данас, да смо само због тога на свету да не би човештво изумрло и утаманило се, но кад би бог другим којим начином свет производио, то онда ми жене баш никаква позива не би имале, наш би живот са свим без цељи био.

А шта да кажемо за оне Српкиње које свог века несудимале ниједно дете народу своје поклонице, било то хотимице ил' нехотице?

Да ви знате, сестре моје, како је то страхан моменат, кад која наша жена падне у нужду да мора сама себи и ситној деци кору хлеба заслужити, а овамо су јој руке у свакој заслузи тешком невештином и незнањем оковане!

Но опет то сви знамо и тврдимо да је и женско човек, савршен божији створ као и мушка страна. И женскиња има право живети, али јој за то природа неје забранила да може своје савршенство свету показати, него је још позива да сама себе облагороди те тиме да припомогне цело човечанство облагородити, не изузимајући ни женски ни мушки spol.

Многи се већ од толико столећа заносе том предрасудом, да је женски позив у свету тај, да само лепа жена и мати буде, а друго ништа. А несудимале ни опазили да се с дана на дан све већма обистинјава, да ниједна жена не може бити добра и валанна сапутница и мати, ако неје пређе као и други људи мислила, радила и борила се свесно са незгодама у животу.

Ако кадгод дођемо к себи те се отресемо празних предрасуда, па у нашем женском сполу узгледимо нешто више него само мајмунасто накниђурене лутке, те се почнемо и ми тако исто у послу и радњи светској обучавати као и наша браћа, онда знам да би нас престала насређа са свију страна гонити и на нас наертати, па онда би престале и те многобројне несреће, које нам данас махом брачне свезе дреше и расталају, па с тиме обоје особито женску страну несрећница за целога века чине.

Јавна би радња избрисала срамотну пропаст у нашем народу код женскога сполу, која најчешће долази због јадне сиротиње и неспособности у радњи, а тиме би и од самога себе престала и

уништила би се страст за спољашном сјајношћу, јер она долази само од беспослице.

Спољашњу сувишну сјајност требало би да свака Српкиња сматра као жиг лењости, раскоштва и неспособности! Тиме би се више породица спасло од пронасти, јер би онда једаред за свагда умукла горка жалба и јадиковање, које се данашњим даном од свуда проноси због наоначког и скученог женског васпитања, које се састоји у нерадњи, моди и великом раскоштву.

Колико ми видимо оцева који погнутим главама, снуждени признају сами себе за несретне људе, а кад их когод запита: с чега? Одговориће му јадикуюћи да су га многа женска деца онколела. — И то је цела истина! Тај отац има потпуно право то брижљиво и очајно рећи, јер кад погледамо у будућност својих ћери којима је цветно доба тако кратко, види наочиглед да им се сав живот без икакве цели и радосне будућности указује.

Наше девојке све се ређе удају, јер се мушки слабо жене, па и они мушки, који су ради у брачну свезу ступити, ради су са женом да добију толико мираза које је једнако целом његовом стању, или ако је човек сирома, рад је да добије за жену таку женскињу, која ће му стање знатно побољшати. А за што то? За то што мушки добро познају данашњи женски свет, уверени су да доводе невесту, која ће им донети са собом грдан трошак а заслуге никакве. Људи мисле и на подмладак, ал' женскиња кад ступи у брак, ни за тај свети њен позив неће да зна, и ако помисли кадгод, стресе се, јер га не жели. Она само то зна да је стекла мужа и храниоца. Ето, и то је узрок што се женскиње слабо удају!

У нашем народу може се рећи половина има женскиња, јер кад погледимо у живот наших тежака, видимо да им жене и ћери тако исто вешто и неуморно раде онај исти посао који и мушки раде, и са те им је стране живот осигуран. Наравно, да и они опет имају других страшних мана које нам народ уназађују. Због њине радње живот и будућност им је у брачном животу с целиу скончана, па је за то сјајнија, јер видимо да још непрестано имућни момци за жене траже само здраве раденице које ће се с њима у послу надмећати, па ма оне како сироте биле. Противни овоме случајеви врло се ретко догађају.

Али друга нам половина наших женскиња јадно стоји. У њима су само чиновнички, трговачки и занатлијски сталежи. У тим сталежима женскиње нам у најочајнију будућност погле-

дају, јер им оцеви и мужеви дотле уживљења дају док у њима траје за рад снаге и потребна здравља, а кад им се оцеви ил' мужеви поболу, те постану за сваки посао неспособни, или им они помру, онда удовице и женска сирочад обично остану снажни просијаци, јер су им незнањем и невештином руке везане, ал' им опет за то морамо делити макар што су здрави и читави. За љубав њиховог незнања и невештине стварамо им фондове, који ће их у њиховој нужди прихватити, те тиме све више дајемо им прилике противити се раденој еманципацији. Али надање нас теши, да ће се и ти фондови, кад се већ један пут женски свет радено еманципује, на друге много потребније и племенитије цели обратити.

(Наставиће се.)

О ЈЕДНА СЛИКА ОД ЈАРОСЛАВА ЧРМАКА.

Зиме год. 1869 бијаше у кући задруге бечкијех умјетника на оглед изложена једна осредње величине слика од Јарослава Чрмака, гласовитог сликара ческога, која је и ту обратила била на се велику позорност, а купљена је већ на парижкој великој изложби год. 1867. за 20,000 франака за кр. музеум у Бруксели. Хоћу да проговорим обширније нашем свијету о тој слици; еле је она узета из живота народа србскога у Турској и права је слика и прилика жалостне народне судбине наше.

Предмет је овој слици тај, како два Турчина, башибозука, год. 1863. гоне киту заробљенијех дјевојака србскијех из Херцеговине, коноцима повезане, те иду с њима на пазар у град Одрин, (Једрену, Adrianopol), да их ондје продаду за хареме турске; а насликане су како почивају на свом жалостном путу на развалинама разореног мјеста некога на високој гори. Ова је слика израђена тако вјешто и у духу праве умјетности сликарске да је се нагледати није моћи. Буд ли она учини голем утисак на свакога гледаоца, како не ће да учини на срце и душу нашу већ по избору предмета, кад нам у њој схваћа дух и око управ отровни цвијет историје турскога зулума од Косова до данашњег дана. Ова слика говори нам огњенијем језицима о несносном понижењу и пропасти народа хришћанскога у оном крају, те нехотице пробуђује у срцу нашем чувство горкога бола и освете против нечувена окрутничтва, непозната дан данас нигдје у образованом свијету.

Не треба ми додавати, да сам у малој громици упознао своју амазонку с плавим пером за шеширом. Она као да неје мењала ћуди, па имала перо за шеширом или била и без њега. И она познаде мене као што ћеш одмах видети. У онај мах, када се ја и г. Малује успесмо уз ступове, остави супарне борце, да се боре и да се играју скока јуначкога све то већом жестином, а зазирући може бити од маркиза, престаде враголисати, и стиснув ми брзо у руку смотку рече: Узмите, то је ваше! Заиста, ви умете најбоље скакати. После тих речи нестаде је, задужив тим начином и побеђене и победитеља.

То беше, што се мене тиче, последња знаменита епизода тог вечера. После виста учиним се, да сам уморан, и г. Малује беше тако уљудан, да ме сам одведе у лону с плавим саговима застрту собу до књижнице. До неко доба ноћи узнемиривао ме је једнолични звук гласовирев и луна кола. С тога пожалих, јаче него икада, што оставих своју јадну пустињу.

(Наставиће се.)

ПОРЕД СВИРКЕ.

(из „ДРУГОГ ЈЕКА.“)

1.

Осећам срце твоје,
Преуно сласти нежне,
Кад звучне жице дириу
Ручице твоје снежне.

Па из тог мора пустиг
Подижем главу лако,
У очи теби гледим
О рајска, дивна зрако.

По звучном поточњу
Помисли моје скоре,
Несе ме, носе тајно
У даљно пусти море...

Чисто бих руке склан'о,
Да целог века свога
Молим се, грешник, смерно
Дверима срца твога....

2.

Додирни руком жице,
Измами из њих гук,
Ох, он ће каз'ти више
Нег' људски, пусти звук...

Земаљски ланци тону
У дивном гуку том,
Срца се ту састају
У чару небесном.

Очи се склоне тихо,
Ишчезне живот клет,
Ох, то је онај, душо,
Небесни други свет.

Нек се ижљубе срца!
Слободно им је ту!
Загрљај овај рађа
Блаженост вечиту!...

Додирни руком жице,
Измами из њих гук,
Ох, он ће каз'ти више
Нег' људоки, пусти звук

Абердар.

ЕМАНЦИПАЦИЈА СРПКИЊА.

Јавно предавање

ДРАГЕ ДЕЈАНОВИЋА.

(Наставак.)

Наш је народ пун сиротих девојака, које без очине помоћи несу у стању поштено живети. Наш је народ пун жена, које без здравља и живота мужевљевог, морају имућнијима прагове чепати за љубав корице хлеба, којом ће себе и ситну дечицу да захране. Па шта је таком страшном злу и пропадању узрок? Узрок је што су тим женскињама родитељи њихови рђавим васпитањем, науком лењства и нерадње тако руке везали, да се саме у свету несу кадре ни окренути. У таким невољама ништа друго женску не спасава, него се мора приљубити човеку који ће је кадар бити хранити. Али ни тога нема, јер ко ће узети, ко ће примити сиротицу, којој су невештином, нерадњом и лењством руке везане?

Наше ћери као и синови морају имати у очиној кући ста- ниште, храну и одело ако хоће да од глади не помру, а од зиме да се не посмрзавају, и то све бар до дванаесте године. После тих година мушко тражи себи туђу кућу, или у очиној кући већ заслужује ону храну, васпитање и науку, коју му домаћин даје. За тим се он већ отискује у свет да човештву и себи својом вештином и радњом помаже и живи, јер је на то од природе позван. Женскиња на против, док синови у свету срећу траже, непрестано стоји у очиној кући на оном истом и још на већем терету, те са очином највећом бригом и трошком гле- ди да се каквом човеку допадне, и да му падне на терет као што је све до скоро оцу и мајци исто тако на терету била.

Можда ће ме питати која сестра: за што на терету? – Ја

би јој онда морала одговорити, да смо ми женскиње за то на терету нашим родитељима и мужевима, што несмо cadre саме себи те неизмерне потребе данашњег захтевања, својим трудом набавити. То је она грозна и страховита боља данашњег нашег роџског доба; то је и узрок што се тако ретко људи жене; то је узрок што са ћерином удадбом очина кућа пропада, јер је капитал из ње у мраз однесен, а то је баш и највећи узрок што ретко та женидба сретно испадне, јер са нераденом, неокретном и невештом невестом, обично дође у кућу мржња и неслога брачних парова, које се после до великог зла расплоди.

Драге сестре! Судбина је наших ћери, судбина будућег народа нашег! Ослобођење женскиња мора се узети да је ослобођење и целог нашег народа од оних назадњачких мана, које га још и дан-данас у оковима држе, па за то не треба женску будућност олако да узмемо.

Да би што већма представили нужду радене еманципације код нашег женског света, морамо навести све невоље, које само од туда долазе што наш женски свет и у кућевном послу и раду не напредује, а камо ли у јавном!

Данашњим даном само младе и имућне девојке гледе људи. То њино уважање траје најдуже до двадесет четврте или пете године њине младости, чим их то време прође, онда можемо готово рећи, да је женска остала без будућности. Ово би чисто смели тврдити не само за сироте, него баш и имућније девојке. Млади људи гледе те девојке као неке остатке и измете, макар што им младост још свенула неје. Оне сиротице саме то виде, оне касније увиде, да су са свим на терету себи, родитељима, па и самом свету, јер ко их год погледни, гледи их са сажаљењем. У тој страшној невољи оне се још морају саме отимати и силом пред светом мањити своје године и средства за младачке изгледе тражити. За то ћемо их видети у сваким младачким забавама, где се подобно млађаним девојчицама безазлено мушкима приљубљују, само за то, да се један пут уклоне с пута млађим сестрама, да ослободе терета забринуте родитеље и да уклоне од себе очи радознале светине, која их сажаљева. Том наметању узрок је само велика нужда, јер те женскиње саме осећају како изгледају у очима света, али као год што утошљеника нужда гони да се зарад избављења за сламцицу хвата, тако исто и њих та иста нужда натерује, да траже срества, која ће их избавити од те несретне нужде. Плачним очима морамо погледати те сестре, кад видимо каква мњења имају оне у свету, а овамо, сиротице, морају тако јасно свету показивати, како имају човечну жељу

да се с љубављу једном човеку приљубе, и тако као женскиње своме позиву — цели дођу. Њина је једина утеха она наша пословица: „Нигде нема села девојачка!“

Али кад би те женскиње имале какав рад пред собом, кад би показале свету, да ни од кога помоћи не траже, него да су саме cadre себе издржавати и место у светској каквој радњи узети, онда не би за цело неудате и неудомљене старије године дочекале, или ако би и дочекале, не би тако у прецветаној младости морале се каквом мушком наметати, па онда за цело не би морале ни својим родитељима на терету бити, нити би биле свету непотребне, као што се то данас на све стране опажа.

Старије девојке по најчешће су у породици као неки тешки несносни терети, јер млађи нараштај девојачки врло брзо узрасте, с тога чине велики трошак у породици, а старијим сестрама често својом младошћу и лепотом стају на пут просиоцима, јер и оне се дају радо гледати.

Како је грозна, са неописаним горчинама помешана судбина једне сироте старије девојке, која се већ од више година тетком назвала, кад се она, себи и својима на терету, повлачи без хасне и радости кроз цео живот свој! Још млога је сретна у том, што је врло сујетна, те себе варљивим надама завава, које јој варљиво и лажљиво обећавају сретнију будућност. Тако се осећају оне, које су сујетне и лакомислене женске; ал' ако су ијоле озбиљнијих мисли, онда нико не може себи представити тешкоћу њиног очајног стања, у које се све оно скупила, што је тужно и од света остављено. Сиротиња, па онда оно тужно осећање, да је својима најмилијима на великом терету и бризи, па онда оно тврдо уверење, да ће са најмањом изјавом својих осећања, што се у дубљини једног, женског срца јој скрива, свету на подсмех се изложити. То све скуна, кад се човек добро промисли, указује нам се као јадна слика у очима, указује нам се као они јесењи дани, који су се у маглу и непрестану кишу увили.

Па шта онда треба да чине оне мајке, које је бог са ћерима благословно, да би од те горке судбине ћери своје спасле? Удомити их силом наравно да не могу, јер сваки корак, који би у то име започели, учинио би их у очима целог света као бесвесне жене; оне би биле у очи исмејане, јер данашњи мушки свет ништа тако не мрзи као оне мајке, које своје ћери другима за жене намећу.

По досадашњем мњењу наших свесних Српкиња, дужност мајчина била би своје ћери само за вредне кућанице васпитати; али данас се опажа још већа, много већа нужда у раду код

женскога спола; јер код добрих кућаница видимо да нам опет жене готово у првобитном стању стоје, због чега и насрћу толика страшна зла и несреће на женски свет.

Драге сестре, ми се морамо озбиљно потрудити да нашим ћерима дамо пристојно место занимања за природан позив људскога живота, ако хоћемо да им нешто већма и бољма живот осигурамо. То је света истина, да брачна свеза, ако је изишла из љубави, једино је задовољство женскога срца. То јој је сам бог у срце усадио, ради стања материнског, па тешко би било оном народу, којим би то покушавао избрисати из женског срца, које не би другачије ни могло бити, него са светском пропашћу. Што се тиче те божије уредбе, ми Српкиње са свим смо сад на правом месту, али нама нешто друго смета, а смета нам то што смо тако лудо уверене, да смо ми само за то створене, да трошимо а да ништа не радимо. Нама не треба никаква радња, вештина и наука којом ћемо кући користити, то су мушки послови он нека заслужује! Овако ми од прилике обично говоримо.

Срећа брачног живота стоји на срцу свакој женској, јер јој та жеља од срца и душе долази. За ту срећу срца женскога, нема никаквих измена; а кад та срећа којој женској не дође, онда нема несноснијег и жалоснијег стања на свету.

Али, драге сестре, ако у том стању која застане, нека не мисли да јој је тиме и достојанство човечности пропало; може се и самохраним срцем своје уважање и достојанство човештва пред светом одржати и сачувати.

Истина, да је срећа, кад једна женска пристојно место међу својима другима нађе, ал' је и то још већа срећа, кад је женска себи и другима од велике потребе и користи. То треба да је најсветија дужност свакој Српкињи, јер је то данас неизбежна потреба у нашем народу. Требало би да свака српска мајка, васпитавајући своје ћери, на то озбиљно помисли, да их са знањем упознаје, те да у будуће буду Српкиње, као корисни чланови Српства и да себи у народу место осигурају. Та толико има јавних заната и јавних послова, којим може човек себи живот осигурати, и што их једна жена најлакше, и још много лакше него многи мушки, може научити и отпављати, а да свог женског достојанства не понизи, а да своје нежности не отуши, а да праве урођене границе свога спола не прекорачи. Само кад би ми хтеле имати одважности, разума и трпељивости јавној радњи и науци одати се, ја бих онда чисто уверена била, да би онда, она пословица као и код мушких потпуна уважања имала, да је: „сваки човек своје среће ковач.“

Права је срећа човекова у здравој свести његовој, у снази и здрављу телесном и умном, не узимајући разлике никакве у spolu. То је данас у свету припознато као прва тачка среће човечије, како год код мушкога, тако исто и код женскога. Наше сестре још никако не верују, да у данашњем времену само рад човека спасава. Због тога неверовања баш ако се и лате какве јавне радње, ма она како била поштена, одмах помисле да тај рад неје за њих, па шта ће онда рећи свет? У томе имају у нечем и право, јер је то света истина, да јој околина подсмешљивим оком прати онај започети рад, па је држе за мушкарку или фантасту. То је оно зло због којег ће нам се женскиње тешко кадгод радено моћи еманциповати, јер оне под том речју само су cadre разумети ослобођење жена од господарства мужевљевог. Оне су раде да се ослободе од потчињености, јер то њихној лењости годи. Оне су раде да силом избришу божије уређење, које их је мужу потчинило, а овамо су раде да он сам води тешку бригу породичну. Али то не иде тако, ми смо једнаки створови божији, ни у чему неје једно мање, а друго веће; ни једно нема више права радити нити уживати. Ми смо саме нашле те велике разлике па једно је другом потчињено, једно се пати, ради и заслужује, а друго рахатно чека готово, па лењо ужива.

(Свршиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ.

Једисавета **внегиња црногорска**. Драма у пет делова, написао Ђура Јакшић, за српску позорицу удесио А. Хаџић.

Што је забат на зградама, то је драма на зрачном краму песничтва. Па као што забат има вр, тако и драма мора имати свога јунака; јунак је тај обично мушко лице већ по томе, што вр обликом и положајем својим симболише мушко начело. Кад се том лицу придода и женско, то ништа друго незначити него, да сваки вршак има и свој кут. Значи да се сваки забат може замислити и као испуњен шиљастим свод. Но бива да на вршку тог забата што се зове драма стоји само једна женска. Није Ђура Јакшић први, који тим еманципаторским уступком одликује слабију половину човека: То је исто чинио Софокле својом Ан-

И тад својином свију постаје;
 Јунака дичних хиљади се број —
 И сви се куну жртвоват' се њој!
 К'о семе једно, једно зрно тек,
 Кад земљи падне у загрљај мек,
 Из њега никне плодоносан стас,
 И нова зрна грли један клас:
 Е тако мис'о онет проникне,
 И сто срдаца махом проникне,
 И сто срдаца дан је веже струк,
 И сто срдаца један среће звук!
 У мисли тој и јунак живи сам —
 А светле мисли вечно гори плам!
 ... За мис'о силну слаба ј' једна груд,
 И један човек слаб је за њу суд,
 И пући мора њома напојен —
 Ал' више срца сносе тисак њен!
 Па за то сложено — сви у загрљај,
 У братски сплет — у братски суслетај!
 А спомен ваш — и ваше хвале знак
 Јунаку биће свагда дарак драг!
 И глас умукну.... Мени сијну вид,
 А лице моје покри рујни стид.
 Ја вијнух поглед у небесни свет,
 А душу моју прође трепет свет:
 У светлом реду кроз небесни двор
 Јунака српских лебно је збор;
 На лицу им блаженства рајски знак,
 На челу венац — дивне славе знак!
 Ја надох доле — дадох свети дуг,
 Из срца мога приуздах дуг:
 О браће света, ал' сте дивни ви —
 А како мали — премалени... ми!

И. Ђ.

ЕМАНЦИПАЦИЈА СРПКИЊА.

Јавно предавање

Драге Дејановића.

(Свршетак.)

Питате: шта ће рећи свет?

Ништа! Нека рекне ко шта хоће, јер ће нам то лудо пи-

тање везивати руке све дотле, докле год туђинске све јавне послове у својим рукама не узимају, а ми ће мо се онда тужити и јадиковати, као и наш трговачки свет што се јада, да је цела светска трговина у чивутским рукама.

Шта ће рећи свет?

Ништа! Да шта вели тај исти свет за оног младића, који се читав дан лицка, кити и намешта, а никаква занимања пред собом нема, него хоће да свет гледа његову лепоту, и његово лудо схватање цели живота човечијег, који са скрштеним рукама чека да му се која имућна женскиња приљуби да га својим имањем храни и издржава. Знам да ћете све листом признати, сестре моје, да је таки младић права лењштина који ће женино имање, ма колико било, за кратко време похарчити, јер никакве радње пред собом нема. Свет ће о таком младићу врло рђаво судити, и тај свет има потпуно право, али и онда би потпуно право имао, кад би и нама женским тако судио, јер смо ми све равне таком младићу, који само троши а ништа не заслужује.

Шта ће рећи свет?

А помаже л' нам онда тај свет, кад због невештине наше и нерадње пропаднемо? Шта се нас тиче шта ће рећи свет, кад ми не чинимо никакво зло, које би нас обешчестило. — Тога питања само онда треба да се бојимо, кад хоћемо какво зло да учинимо, а у добру и спасоносну делу никако!

Ми жене треба да победимо те страшне предрасуде, треба да се оканемо тога помисла: шта ће свет рећи? јер та нас претња у сваком раду скучава. Те предрасуде треба један пут победити, па онда треба да тражимо места у друштвеном животу, које ће нам будућност осигурати. Почетак је тежак, ал' време донело је у наш народ ту нужду, па ако што пре не почнемо, врло ћемо се закаснити. Стране женске без нужде почеше, само што су увиделе, да им на срећу отаџбине иде, а ми у нужди па спавамо мртви сан.

У страних народа са сваком десетином година све већма нестају те предрасуде, које жену од општег јавног рада уздржавају. И жене наше туђиначке околине још су у овом нашем јадном стању, али не треба да се на њих угледамо, него треба да саме почињемо, јер ћемо се уверити да не ће проћи још ни једна десетина година, оне ће се стрести тог рђавог обичаја и пренути духом јавне радности. Ми би могле пре њих, јер ни на нама несу челичне свезе нехатости и несвести. — Почнемо само, па ћемо се уверити да нас је само тр-

ње у тој проклетој натражњачкој загради држало, а ми то трње можемо лако згазити или прекорачити, па да се ни најмање не повредимо.

Истина, да има јавних радња, које ни мало не приличе женској природи, ал' морамо признати, да их има и таквих, које мушкима опет ни најмање неприличе, ал' зато их опет мушки уче и раде, и то због тога само, што траже бољу прилику, да могу више заслужити.

Од прилике ови би послови сходни били за наш спол: женски кројач, ципеларски, сајџијски, пекарски, колачарски, бојаџијски, ткачки, рукавичарски, куварски, посластичарски, стакларски и др. послови. Ја знам, да ће се многе сестре смејати моме разлагању и мњењу, ал' тога се ја ни мало не плашим; ја се само тога јако плашим, што ће на сваки начин женски свет због те несвести остати у данашњем жалосном стању.

Али разаберите се, сестре моје, из те тешке несвести, па нека се у вама пробуди радени живот, јер ни један и никакав закон нама женскињама не забрањује, да који од ових заната обучимо, него је томе само наша нехатост на путу. — Зар ви не знате, сестре моје, да у северној Америци, где је народ овог столећа тако у просвети коракнуо, да је готово за час надмашно нашу Јевропу која је од заманде као најпросвећенија призната. Тамо се сад и женскиње одају највишим наукама и највишим уметностима, које су готово до тог ступња дошле, да ће скорим у наукама и у вештинама својим мужевима равне бити. Колико имају они женскиња, које у највишим факултетима науке, као професорке, предају. „Ви би се зачудиле, како једна млађана, од осамнајест година женскиња, већ бркатим и брадатим ученицима, који су много старији од ње, предаје науке из више математике у академији Уествилској!“ пише један Енглез својим рођацима. — Колико имају они учитељица, колико доктора филозофије, доктора медицине, а сад у последње време читасмо да је једна учена женскиња добила допуштење да врши саме свештеничке дужности. Код нас би то врло чудно изгледало, али то код њих неје ништа страшно него уважавају напредну појаву у народу своме.

Можда вам, сестре, неје познато, да тамо у горњој Немачкој има једна чувена женскиња, госпођа Сиболдова која је примерно свршила лекарске науке и сад је на гласу као вешта лекарица женскога спола. Тим је заслужнија, што само женским услуга чини, јер су болести код жена сила многобројније, него што су код мушких. Иста је женскиња и мати и ваљана кућаница, она има каде да врши и своју природну и уметничку задаћу, и да

ради за своју породицу и кућу; али да је како год остала самохраном, сиротом и несретном девојком, ипак би свој позив примерно испуњавати могла, па од каквог би јој онда спасења било то занимање и та заслуга! Оваких примера у Енглеској има тисућама.

Оне не гледе и не питају шта ће свет рећи, него гледе да се ослободе од оне женске лењости и незнања, које је данас само код дивљачких народа. Ал' ту неје ни чудо, јер не признају да је жена човеку равно створење, него је држе да је створена само за уживање и послугу мушкомоме. Па хоћемо л' и ми њиним трагом?

Учимо се, сестре моје, умно и телесно радити, па ће нам та наука уништити оне грдне мане и предрасуде, које су због беснослице тако страшно за наш женски свет пријониле, да ако још дуго то устраје, постаћемо још веће робље незнања и невештине. Онда мужевима нека стварају фондове, у које ће небројени новац скупљати и помагати нам у нашим нуждама, које ће онда још много чешће на нас наилазити. — Само зрело промислимо, па ћемо се уверити да сиротиња и вечито девојаштво, па онда оне мане, као што је: радозналост, оговарање, недотунавност, сентименталност, кинђурење, мода, рахатно уживање и др. несудежене мане, него су мане и зла беспослених, лењих, невештих и од дуга времена мучених људи, јер то од туд долази. — Код научних и радених људи и жена те су мане већ давно нестале и утаманиле се.

Учимо се умно и телесно радити, па ће нестати тих многих несрећа у брачном животу! Наш живот осигурајмо каквом радњом која ће нам кућу издржавати моћи, па онда не ћемо стрешити од жеље, хоће ли нам се какав човек понудити да нас храни и издржава. Онда ће нас и мужевима умиљатијим погледом погледати кад се увере да и ми све само не трошимо, него и да заслужујемо и зарађујемо кући својој. Онда ће се врло мало наћи женскиња у нашем народу, које су због своје сиротиње или неугледности неудате остале.

Учимо се умно и телесно радити, јер кад дође време, оно одсудно по нас, запитаће нас српство: а шта сте ви жене урадиле за напредак народа свога?

Учимо се, па да се не постидимо, него да му будемо cadre у очи казати, да смо радиле заједнички с мужевима нашим за ради боље српске будућности; да будемо cadre казати му, да смо му отхраниле имућне, научне и радене синове и ћери које су вредне српскога имена!

Кармелук. Приповетка из русинског живота, од Марка Вовчка. Превео П. Стр. 146. 177. 203. 226. 249.

Дневник залишна човека. Написао Иван С. Тургењев. С руског *.* Стр. 267. 290. 315. 335. 361. 385. 409.

Толнач. Из аубербахових шварцвалдских приповедака са села. Превео Ђ. Анђелковић. Стр. 274. 296. 323.

Најлепши дан у животу кромуелевом. С мађарског превео — п. Стр. 305.

Ђаволска посла. Приповетка Н. В. Гогоља. Превео с руског Л. К. Лаз. Стр. 330. 355.

Три руже. Превео Милан Лакић, медик. Стр. 376. 402.

III. Повесница и земљонис, јестаственица, химија.

О роду деспотице српске Анђелине и срећни деспине Марије, од Р-ца. Стр. 13.

Нешто из народног биларства и лекарства. Јован Мишковић. Стр. 17. 40.

Нешто из химије. По немачком од А. Стр. 132. 156. 180. 207. 229. 253. 281. 302. 327.

Биљка или животиња. Р. Л. Стр. 187. 210.

Црногорац Марко Мартиновић. Ст. Н. Стр. 308.

О користи и важности масти у човечјем телу. По А. Бернштајну, од А. Стр. 348. 369.

Шта је спавање. С немачког превео Љубомир Миљковић. Стр. 418.

Госпођа Стајелова. Написала Марија Лебедева. Стр. 427.

IV. Књижевност и критика.

Млетачки трговац. Виљема Шекспира драма у 5 радња. Од дра Милана Јовановића. Стр. 35.

Јелисавета кнегиња црногорска. Од Лазе Костића. Стр. 85. 112. 136. 183. *недовршено*

Реалност у појезији. Писмо редакцији „Матице.“ Од С. Марковића. Стр. 344.

Одговор Светозару Марковићу на његов чланак „Реалност у појезији.“ Од уредништва „Матице.“ Стр. 422.

V. Различни саставци.

Жена. (The sketch book of Washington Irving.) Од Ст. Новаковића. Стр. 10. 32.

Еманципација Српкиња. Јавно предавање Драге Дејановића. Стр. 56. 81. 108.

Једна слика од Јарослава Чермака. Стр. 61.

Говор Марије Лебедеве на „селу“ што је приредило друштво „Преходница“ у корист пострадаој браћи Бокелјима. Стр. 233.

Непостојанство књижевности. (The sketch book of Washington Irving.) Ст. Н. Стр. 237. 257. 284.

О брзини. По немачком, Вл. Арс. Стр. 352.

VI. Просветни заводи

Српско народно позориште. „Колера и женска ђуд.“ Стр. 19. — „Обрштар од осамнаест година.“ Стр. 19. — „Нелска кула“ Стр. 20. — „Сан на јави.“ Стр. 45. — „Јелисавета кнегиња црногорска.“ Стр. 69. — „Укроћена горопад.“ Стр. 92. — „Милош Обилић.“ Стр. 163.

Матица пилрска. Стр. 23.

Хрватско певачко друштво „Коло.“ Стр. 311.

VII. Ситније ствари.

Народне загонетке. Скупио Јован Мишковић. Стр. 116. 212. 260.

Српске народне басме. У Срему их скупио и описао Б. У. М. Стр. 310. 333. 358. 382.

Разне изреке. Стр. 407. 430.

Осим тога готово у сваком броју: књижевне белешке, гласник и библијографија.